

A kendergyárból Montreaux-be

Szegeden Fonógyári út van ugyan, kendergyári azonban nincs, már ami a térképet illeti. Múlt szombaton járt itt egy ember, akinek viszont a várossal kapcsolatban létezik ilyen — kendergyári út —, hiszen ez vezet messzire, Hágába, Arezzoóba, Montreaux-be. S ahol régi jó barátként üdvözölték, gratuláltak neki, s ahová most visszatért: az is a szegedi kendergyári volt. Szapson Ferenc Liszt- és SZOT-díjjal kitüntetett karnagy, a Magyar Rádió kórusának vezetője, ezúttal a Könyvtári Minisztérium Szocialista Kulturális Jelvénytől és Királyi Eryüttes címmel kétszeresen kitüntetett Bartók Béla Kórusával járt a százéves fennállását ünneplő gyárban.

— **Howan is kezdődött?**
— Sohasem készültem zeneésznek. Apám itt dolgozott a kendergyárban, a kórus basszistája volt, de ő sem volt képzett szakember. Erejtésig után a rendező-pályaudvaron kocsi felöltő lettem, aztán 1949-ben kerültem a gyárba, ekkor a kártozóüzemben segédművezető-gyakornok, aztán a munkaverseny-irodán statisztikus voltam. Már előtte 1945-től énekeltem itt-ott, később már kórusokat is vezettem — amatőrként. Erejtésig előtt négy iskolában — a Dugonics gimnáziumban, az Erzsébet leánygimnáziumban, a Felsőiparisiskolában és a Mérel utcai kereskedelmi

leányiskolában — vezettem karéneket. Amikor a vasúton dolgoztam, gyakran megtörtént: föl a biciklire, el az iskolába, levezetni a próbát, vissza az állomásra, dolgozni tovább.

— **A folytatás?**
— 1950-ben a munkásszarmazású fiatalokat nagy számban küldték egyetemre, főiskolára. Akkor szervezték az Állami Népi Együttest is, járták az országot, énekkárokat hallgattak. Kérdezték: hol tanultam a karvezetést? Mondom: sehol. Rögön agitatálni kezdtek... mit szépitsem? Húzódoztam, nem akartam Pestre menni. Nem szerénytelenségből: itt születtem, minden a városához

kötött, meg aztán... Huszonegy éves voltam. Heccből azt mondtam, akkor lesz csak ebből valami, ha majd repülővel mehetek Pestre... Akkor indultak meg a belvárosi járatok, jól kiszúrtak velem. Hozták a jegyet oda-vissza, most aztán nyomás felvételizni!

Sapson Ferenc elrepült hát Pestre — s 1957-ben végzett a zeneakadémián, vörös diplomával. Előbb az Országos Filharmonia állami férfigarának ösztöndíjas karnagya, aztán 1953-ban a rádióhoz kerül. 1964-től vezeti a kórust — a Bartókkal és az egészségügyi dolgozók énekkarával együtt.

— **Howan értékelné eddigi munkáját?**

— Nem volt fenékiig tejfő. Régen elég négy szólamot betanulni, összeénekeltek és kész. Ma az összeéneklés után kell csak igazán dolgozni, akkor lehet kibővíteni, formálni a művet, értelmezni és újraértelmezni. Sok munkával. Idén áprilisban például, a montreaux-i kórusfesztivál előtt, tizen-nolcsozr próbáltunk egy hónap alatt.

— **Jött is az eredmény.**
— Igen, első helyezést értünk el. 1973-ban a hágal nemzetközi versenyen nyertünk a kategóriánkban. 1975-ben Arezzoóban két kategóriában indultunk, egy első és egy második helyet hoztunk haza. De én azt hiszem nem is nyerni fontos igazán. Voltak hullámvölgyek, kritikus időszakok, az együtt töltött évek során, de talán megkockáztathatom a kijelentést: az eredmények engem igazoltak.

— **S a jövőben?**

— Egy a lényeg: lehetőleg mindig azt „hozzuk”, amit tudunk! A három általam vezetett kórus rengeteg időt elemeszt, jól tudom, voltaképpen csak a rádiókórusra kellene foglalkoznom. De... a többitől sem tudok lemondani. Ezek a gyerekek amatőrök. Ügybuzgalmuk, ének- és zeneszeretők „feltölt”, mindig lelkesít. Ha bírní fogom, a jövőben is akarok velük foglalkozni, hiszen közülük indultam én is.

— **Onnan — s a szegedi kendergyárból...**

— Amikor hallottam a centenáriumból, és felkértek a szereplésre, úgy éreztem: mint innen elszármazottnak, kötelességem jönni. Még mindig rengeteg szál fűz Szegedhez. Mást ne mondjak: annak idején a Szegedi Ifjúsági Kiskórust Szécsi Józseffel, a mai egyetemmel énekkar karnagyával vezettük... Sok ismerősöm, barátom van a gyárban is, még a környéken is, hiszen itt laktunk a Rigó utcában... Egészen természetes, amikor tudok, mindig eljövök ezután is, hiszen magyarázni se kell: egyszerűen hazajövök.

D. L.

Tanácskozás szigetelő- anyagokról

Kétszáz vállalat és üzem több mint 400 szakembere — köztük a Csongrád megyei Tanács Tervező Vállalat, a DÉLÉP, a szegedi IKV, a Magas- és Mélyépítő, a városi tanács tervosztályának képviselői — vettek részt a múlt héten, Békéscsabán megrendezett országos szigetelőipari tanácskozáson. A téma iránti érdeklődést bizonyítja, hogy a kiállítással egybekötött rendezvényen „ugoszláv, csehszlovák és NDK-ból érkezett szakemberek is jelen voltak. Több mint húsz előadás hangzott el a hő- és vízszigetelés legújabb módszereiről, az ipar feladatairól.

A szakemberek tapasztalatacseréjének bizonyára a kereskedelemben lesznek látható — és megvásárolható — következményei.

Élménybeszámoló a nők klubjában

Ma, délután 5 órakor tartja soron következő összejövetelét a néprfront városi bizottsága mellett működő nők klubja a néprfrontszékházban (Vörösmarty u. 3.). Fabula Ardrásné, a Pedagógus Szakszervezet városi bizottságának titkára és Ábrahám Ilésné a néprfront megyei nőbizottságának titkára tart élménybeszámolót szovjetunióbeli utazásáról. Az érdeklődőket szívesen látják.

„Helyreigazították” Kiss Ferencet

„Véteim” tolokodtak elém, amikor az ásatthalmi emlékerdő faóriásának derekába illesztett tábla szövegét elolvastam. Az „erdők atyja” emlékének adóznak Kiss Ferenc második fájával az erdők fia. Nagyszerű az ötlet: ez a kis részlet a nagy erdőből azokat az állapotokat őrzi, amikor a faültető igyekezett még nem teremtetni a sivány homokokon összefüggő erdőt. A „véteim”: eddig mindig megduplázta a nevé végén a betűt, akárhányszor leírtam, Kiss-t írtam. Ime itt a cáfolat, bronzba kalapálva, egy s-sel. Szánomban.

Jártam utána megint, mindenhol kettővel láttam.

A róla elnevezett erdészeti szakközépiskola Kiss-nek írja a nevét. Az iskola kapujában szobor áll, rajta az írás: Kiss Ferenc. A magyar városok monográfiája sorozatban 1927-ben kiadott Szeged-kötet egyik szerkesztője Kiss Ferenc. Benne tanulmány Szeged erdészetről, írta Kiss Ferenc. A szöveg között kis kép nagy nyárfát mutat. Alatta a szöveg: Kiss Ferenc fája. Kérdezem Péter Lászlót a Somogyi-könyvtárban, azt mondja, kézírásban, aláírás-ként Kiss-nek írta a nevé. Megbotlott volna az arcképaragó művész keze? Telefonálok tovább, azt

hallom, nem tévedett, ő írta jól. Megnézte az anyakönyvet, és aszerint cselekedett.

Elsült tehát a nagy ágyú.

Ha így mondják, biztosra veszem, Szilárkányban, az anyakönyvben így van. Eszerint viszont le kellene kaparni minden Petőfi-szoborról a nevet és Petróvicsot írni helyette. Gárdonyi Gézárt sürgősen vissza kellene állítani Zieglerre, Tömörkény Istvánt Stein-gassnerre, mert az anyakönyv hiteles okmány, pécses írás, írásba foglalt garancia. Mondhatná erre bárki, más ez és más az: Kiss Ferenc nem volt se költő, se író, csak erdőültető volt. Neki tehát nem jár az a szabadság, hogy kedve szerint változtassa a nevét. Mondogathatnánk, az sem biztos, hogy a kezespap tudta jobban, hogyan kell írni, de ne vádoljuk főlöselegesen az egyház szolgáját se. Elégedünk meg avval, amit Móra mond róla: „Kiss Ferenc soha nem ártotta magát a más dolgába, de a magától abszolút hozzáértéssel véggezte...” Talán a saját nevét is megtanulta. Ha netán mégis a maga boldogdériája lett volna, az se baj. Hagyjuk meg neki ezt az egyet csak azért, mert erdőt ültetett Szegednek.

H. D.

Kiállítási napló

Bálványjelek, lírai tájak

Néhány lépésnyire egymástól két, merőben más indítást, szemléletű, hivatású kiállítás nyílt a hét végén Szegeden. A Bartók Béla Művelődési Központ Veress Pál Bálványok című kiállítását rendezte meg, míg a szomszédvárosban, a Juhász Gyula Művelődési Központban a hetedik X-et felező szegedi festőművész, Csizmazia Kálmán képeiből nyílt gazdag tárlat. A két, helyileg közeli kiállítás a képzőművészet nagyon távoli póluszait jelöli ki. Veress Pál az ősi misztikus-totemisztikus jelek újrafogalmazója, Csizmazia Kálmán a szegedi táj csöndes szavú, szerény krónikása. A két pólusz között feszül és feszít meg a képzőművészetünk megannyi kérdése, gondja. Egyikre a szakma, a társadalmi képviselői adják feltétlen voksukat, a másik a közönség széles tömegeinek ízlésével, igényével találkozik. Ezért is szerencsés ez a véletlen szomszédság.

BÁLVÁNYOKAT TEREMT
Veress Pál, hirdető, makacs következetességgel. Az ősi kultúrák misztikus totemeinek jéghegyvilágát vallatja, s költi át huszadik századi képzőművészeti jelekké. Ez a jelalkító, szimbólumteremtő művészet nem a legerőteljesebb vonulata képzőművészetünknek. Az ősi népi kultúra talaján virágozott és gyökereiből táplálkozó művészet sohasem volt az érdeklődés fókuszában, sohasem lehetett képzőművészeti életünk lényegi kérdése, meghatározó vonulata. Talán a „szentendrei művészet”-tel felcímkézett alkotásokon érhető tetten leginkább a jelekben-jelképekben való gondolkodás. De a művészetek hajnalán virágozott képi kultúra jeleijei mostoha gyermekei a magyar képzőművészet múltjának-jelenének. Pedig költészetünk nagy magas-ágokba emelte a sámánisztikus, világeremtő mítoszokat. Illetve azok újrafogalmazását. Nem véletlen hát, hogy Veress Pál idoi-képalakítása olyan költői rokonokra lel, mint Rákos Sándor, Tornai József, Weöres Sándor, de folytathatnánk a sort Nagy Lászlóval és Juhász Ferencel is.

Veress Pál emberjeleket formál, s felruhazza őket emberfeletti hitekkel, tulajdonságokkal, lényekkel. Így lesznek művészetének otthonos lakói sárkányok, tündérek, manók, lidércek, totemek. Így teremti faalakzatokból, virágformákból, emberjelekből, egyezre emberségünkkel és magunk teremtette emberfelettségünkkel maradandó bálványokat. Melyek magukba sűrítve emberségünk esszenciáit mutatják föl falmetszetek, olaj- és temperaképek, salakreliefek során.

CSÖNDES VILÁGOT FEST
Csizmazia Kálmán. Többszörösen és meghatározóan. A kegyetlen sors örökre száműzte életéből a hangok világát. A világhoz kötő éltető kapocs a festészet lett. Nem véletlenül jellemezte magát a megnyitóra invitáló leporellóban a szegedi táj csöndes szavú krónikásának. Tárlatának első és megdöbbentő tanulsága, hogy példát ad a művészet alkotó munka hatalmáról és erejéről. Példát arra, hogy a meglóptott, részben megfosztott emberi élet is kitalálható önmagát a művészet eszközeivel, az alkotó munka folyamatában. Csizmazia Kálmán a festészetben találta meg a belső derűt, a nyugalom szigetét, a napsütötte béke örömét. Képeinek témavilága gyökereivel kötődik a szegedi és a Szeged környéki tájhoz, a Tisza-part változó természeti világához. Ceruzarajzok, pasztellek, akverellek, olajképek jelzik a műfaji sokféleséget; tájbrázolások, aktok, portrék, csendéletek a téma-választás gazdag skáláját. Művészi alapállása a lírai realizmus, belső indítéka a szépségigény. Ebből születnek népszerű, egy csöpp mézzel édesített vízpárti képei, erdőrészeletei, nosztalgikus életképei, színes virágcsendéletei, korrektt portréi, pocelán aktjai. Legjobb képein — Tápió menyecske, Magyar tél, Halászbárka pihenőben, Juhász Gyula emlékére — disztíngvált festői eszközökkel, kifinomult színekkel ragadja meg egy ember, illetve a szegedi táj felszíni arca mögött a lényegét.

Tandí Lajos

Amikor a kép más...

Rajnai András bejelentette a műsorújságban: nem rendez többé tudományos-fantasztikus filmet. A néző, aki kezdetben nagy érdeklődéssel, később kedveléssel, de figyelt Rajnai kísérleteit, megnézte minden munkáját, most nem tudja: örüljön, vagy ne örüljön. Ráadásul a kritika sem tudja eligazítani. A rendező ugyanis azt mondja, azért iktatja ki munkái közül e műfajt, mert „írók, esztéták, újságírók, kritikusok... nem értik, nem szeretik”, egyedül pedig — kilátástalan. Mindent úgy mondja, hogy értjük: győzőt a többség, egyelőre. Nem azért hagyja tehát abba, mert belátta, hogy nem jó amit csinál, hanem mert nem értik meg. Vagyis a kritika egyáltalán nem járuljon, az ilyen győzelem kétes értékű.

Mármost mit tegyünk? A televíziós műsorcsinálás új útjait kereső rendező első-sorban a kitartása, szívós célratörése alapján vívott ki közfigyelmet és tiszteletet. Örülünk hát, ha azt mondja, a cél, „a tömegművészet mai lehetőségeinek” kutatása marad, az alaptéma ugyanaz, csak a kísérleti „tárgyak” változnak. Epo-

szok, legendák, népmesék nem azért, mert a hét műsora alkalmas kínál összevetelekre — a tévéművészet felkutatott eszközeinek használatá téma körben. Bár Shakespeare Antonius és Cleopátrájából a Royal Shakespeare Company előadása alapján készült tévéfilm, nem jut eszébe az embernek, hogy — a sokat használt, csunya szóval élve — tévészertülenné titulálja. Nemcsak azért, mert úgy ül a képernyő előtt, mintha odacövekeltek volna, ellenállhatatlan erő kényszeríti, hogy eszével-szívvel jelen legyen, és ne gondoljon holmi tévéművészeti gondokra. Nem is azért, mert ilyen Shakespeare-színészekkel valószínűleg lehetetlen bármilyen nem tévébe való produkálni. De például: a Cleopátrát alakító Janet Suzman is elég szép színésznő; voltak a filmnek olyan jelenetei, amelyekben ő is előtűnt (ráadásul nem is egyedül, hanem királyi kísérlettel) csak úgy, valahonnan ugyanazon technika csodájaként, amelyet Rajnai is előszeretettel használ. De mennyi mindent mondott, mennyi eljátszandó-élmondandó pótot tőkéletesen egyetlen ilyen kép. Pontosabban: nem pótlásról volt szó; ez volt az egyedül helyes kifejezési mód. Vagy beszélhetnénk a játék néhány teréről, melynek puritánsága csak látszólagos; valójában a legragyo-góbb fantáziával teremtődtek arra, hogy képileg tegyék „sokszólamúvá” a játékot, sokértelmű teljességgel követték a Shakespeare-i tartalmakat.

Vagyis: a tévéművészet eszközei — régebbiek és újabbak — akkor értékesek, ha eszközként funkcionálnak.

Sulyok Erzsébet

Kémia tanítás — korszerűen

Az új kémiai tantervek elősegítése a korszerű oktatástechnika alkalmazásával témakörben előadássorozatot rendeztet a Magyar Kémikusok Egyesülete megyei csoportjának oktatási szakosztálya, a Csongrád megyei tanács vb művelődésügyi

osztálya, valamint a Csongrád megyei Továbbképzési és Módszertani Intézet.

A Technika Házában tegnap, hétfőn dr. Csányi László tanszékvezető egyetemi tanár mondott megnyitó beszédet, majd az oktatók két tagozatban végezték munkájukat.